

DOI: <https://doi.org/10.61491/yk.15.2023.8032>

**მწერლის „ფიქრით ნახატი“ იმერეთი
(დავით კლდიაშვილის შემოქმედების მიხედვით)**

**Writer's „Think Painting“ Imereti
(According to Davit Kldiashvili's Work)**

თამარ გოგოლაძე

გორის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
საქართველო, გორი

Tamar Gogoladze
Gori State University
Georgia, Gori

აბსტრაქტი

დავით კლდიაშვილის (1862-1931) ცხოვრება და შემოქმედება იმერეთს, საქართველოს ამ მშვენიერ კუთხეს, უკავშირდება. სტატიის მიზანია, წარმოაჩინოს, როგორ ასახა იმერეთი დავით კლდიაშვილმა თავის შემოქმედებაში, ასევე, როგორ განიხილავს გრიგოლ რობაქიძე დავით კლდიაშვილის ნააზრევს.

საქართველოს სხვადასხვა კუთხის უნიკალურობა ჰარმონიულად არის დაკავშირებული ერთმანეთთან და, რაღა თქმა უნდა, საერთო ქართულთან. საკითხი, როგორია იმერეთი თავისი ორიგინალობით, ქართულ ლიტერატურაში ძირითადად XIX საუკუნის 60-იანი წლებიდან იკვეთება. დავით კლდიაშვილი, თვით წარმოშობით იმერელი მწერალი, შემოქმედი, ამას აფიქსირებს როგორც თავის მხატვრულ ტექსტებში, ისე მემუარ-მოგონებებში. სტატიაში ნაჩვენებია დავით კლდიაშვილის შემოქმედებაში გარდასახული პორტრეტი იმერული ხასიათებისა. ასევე ამ კუთხეში დაბადებული მწერალი და ლიტერატურათმცოდნე გრიგოლ რობაქიძე თავის ნარკვევში – „დავით კლდიაშვილი“ აღნიშნავს, რომ, მიუხედავად მწერლის მკაცრი რეალისტური მანერისა, მის მიერ შექმნილი სახეები მაინც ატარებენ მეტ-ნაკლებად განსხვავებულ იერს. თუ დავით კლდიაშვილი თავის ახლობლებს, ნათესავ-მეგობრებს ახასიათებს და მათ განწყობას აკვირდება („ჩემი ცხოვრების გზაზე“), გრ. რობაქიძე მწერალსა და მის შემოქმედებას აკვირდება, აანალიზებს და ასე ხსნის დავით კლდიაშვილის იმერულ ფენომენს. გრ. რობაქიძე თავისი ნარკვევის მეორე ქვეთავში დასკვნის სახით განმარტავს: „უცნაურობით რომ დაფასდეს რომელიმე მხარე, პირველ ჯილდოს იმერეთი მიიღებდაო უთუოდ“ (გრ.

რობაქიძე). ამით იგი ერთგვარად ხაზს უსვამს იმ განუმეორებლობას, რაც ამ კუთხეს და მის მცხოვრებთ ახასიათებთ. განუმეორებლობას იგი ხედავს ბუნებაშიც, ცხოველებშიც, მაგრამ განსაკუთრებულად ადამიანებში, რაც დავით კლდიაშვილმა, ერთი შეხედვით, მარტივად, სადად, იუმორით (ცრემლნარევი იუმორით) წარმოსახა თავის შემოქმედებაში იმდროინდელი საქართველოს სოციალური სიდუხჭირის ფონზე.

სტატიაში წარმოჩენილია ამ ორი მწერლის ფიქრიანი მიდგომის განუმეორებლობა, რაც ერთ საგანს – მშობლიურ კუთხეს უკავშირდება და ერთგვარ გასაღებს წარმოადგენს იმერეთის ხასიათის გახსნის თვალსაზრისით.

საკვანძო სიტყვები: დავით კლდიაშვილის შემოქმედება, იმერეთი და იმერიზმები მხატვრულ ტექსტში.

ABSTRACT

Davit Kldiashvili (1862-1931) dedicated his entire life and literary career to Imereti, a picturesque region of Georgia. This article aims to explore how Kldiashvili portrayed Imereti in his works and how Grigol Robakidze analyzed Kldiashvili's literary contributions.

Since the 1860s, Georgian literature has grappled with the question of Imereti's distinctiveness within the broader Georgian cultural landscape. Davit Kldiashvili, himself a native son of Imereti and a prolific writer, articulated this uniqueness both in his artistic creations and memoirs. This article seeks to depict the portrait of Imeretian characters as portrayed by Kldiashvili.

Grigol Robakidze, another prominent writer and literary critic born in Imereti, reflects on Kldiashvili's artistic style in his essay „Davit Kldiashvili“. Robakidze notes that despite Kldiashvili's strict adherence to realism, the characters he created possess a distinctive aura. While Kldiashvili observes the moods and nuances of his relatives and acquaintances in works like „On the Road of My Life“, Robakidze critically examines Kldiashvili's oeuvre to elucidate his artistic genius.

In the concluding section of his essay, Robakidze emphasizes, „If uniqueness were to be rewarded, Imereti would undoubtedly claim the prize first“. This statement underscores the exceptional nature of Imereti and its inhabitants, as perceived by Robakidze. He finds irreproducibility in the region's landscapes, fauna, and most significantly, its people, whom Kldiashvili portrays with simplicity, ease, and a touch of humorous melancholy against the backdrop of Georgia's societal challenges during that era.

Ultimately, this article aims to highlight the distinctive perspectives of these two writers, both deeply connected to their native Imereti. Their writings serve as keys to unlocking the essence of Imereti and its people, enriching Georgian literature with their nuanced portrayals and keen observations.

Keywords: Davit Kldiashvili's creativity, Imereti and Imerisms in artistic texts.

ქართული ლიტერატურის ისტორია მხატვრული ტექსტების კომპოზიციური არქიტექტონიკის შესწავლის გარდა ხშირად ამახვილებდა ყურადღებას იმ ენობრივ სარჩულზეც, რაც შეინიშნებოდა ამა თუ იმ ნაწარმოებში, მაგრამ სალიტერატურო ქართულის პრინციპების დამკვიდრებისათვის ბრძოლასთან დაკავშირებით შეინიშნება ამა თუ იმ კუთხის წარმომადგენელ მწერალთა სწრაფვა, სალიტერატურო ქართულით წარმოადგინონ ძირითადი ტექსტი, დიალოგებში კი დასაშვებად ითვლება პერსონაჟის კუთხურობის დასახასიათებლად, სახის სრულყოფის მიზნით დიალექტური ფორმების გამოყენებაც. XIX საუკუნის 60-იან წლებამდე ძირითადად აღმოსავლეთ საქართველოში მოღვაწე პოეტები თუ პროზაიკოსები აქტიურობენ, 60-იანი წლებიდან კი, როდესაც მწერლობის დიდ ნაკადს შეუერთდნენ თერგდალეულები: აკაკი წერეთელი, გიორგი წერეთელი, სერგეი მესხი, კირილე ლორთქიფანიძე, ნიკო ნიკოლაძე და სხვ., უკვე სხვადასხვა კუთხის ყოფა აისახება მათ შემოქმედებაში. დავით კლდიაშვილი თავის მემუარულ ნაწარმოებში „ჩემი ცხოვრების გზაზე“ იხსენებს ერთ ფაქტს თავისი ცხოვრებიდან: „როცა „სამანიშვილის დედინაცვალი-ს“ ბეჭდვა დასრულდა ჟურნალში, პეტრე უმიკაშვილი შემხვდა ბათუმის ბულვარში. მასთან იყო არტურ ლეისტი.

– მე შენ ხმას არ გცემ! – შემომიტია პეტრემ – როგორი კაცი მეგონე, თურმე კი ზარმაცი, უხეირო ყოფილხარ.

– რატომ, ბატონო პეტრე, რატომ? – შევეკითხე.

– რატომ და იმიტომ, რომ ასე მალე დაამთავრე სამანიშვილის „მოგზაურობა!“ გადმოვიყვანდი ქართლში, იქიდან კახეთში... რა სურათი იქნებოდა, რა იქნებოდა, შენ კი ასე მალე მოახახვიე დედინაცვალი!

– არ ვიცნობ ქართლსა და კახეთს!“ (კლდიაშვილი 1961: 241).

მოყვანილი ამონარიდი ცხადყოფს რეალისტი მწერლის გულწრფელი აღიარების ჭეშმარიტებას: ეწერა იმაზე, რასაც კარგად იცნობდა, აღწერდა იმას, რაც მისთვისვე იყო მტკივნეული. ამიტომ მიანიშნებენ დავით კლდიაშვილის ნაწარმოებების მანერაზე, რომ ესააო „ცრემლიანი სიცილი“, ამიტომ უყვართ მისი პერსონაჟები, რომლებიც ისე არიან ჩამოქანდაკებული, ვერ გაგიგია, რატომ ეხმიანებიან ყველა ქართველის სულს. ერთი მათგანი მთლიანში და მთლიანი ერთში“ (მარადიული მასპინძელი... 2015) – ასე წარმოდგება დ. კლდიაშვილის მთელი შემოქმედება. ამიტომ უჭირდათ მათი დადგმა ქართულ სცენაზე, რომ კუთხის კოლორიტზე ამახვილებდნენ ყურადღებას და არა ხასიათებზე. დავითის ვაჟი, მწერალი სერგო კლდიაშვილიც თავის მოგონებებში აღნიშნავს: „დავით კლდიაშვილის მოთხრობა „სამანიშვილის დედინაცვალი“ წარსულში რამდენჯერმე გადაამუშავეს სცენისათვის. პიესად გადაკეთებული მოთხრობა იდგმებოდა როგორც თბილისში, ისე ქუთაისში, ჭიათურაში და სხვა რაიონულ თეატრებში. მაყურებელიც ინტერესით ხვდებოდა ყოველ ახალ დადგმას. რეჟისორები მაშინ ცდილობდნენ დაეცვათ კოლორიტი, რომელიც, მათი აზრით, იმერეთის თავისებურებების გამომხატველი იყო (ხაზი ჩვენია – თ.გ.). მსახიობებს აცმევდნენ ჩოხა-ახალუხს, ცდილობდნენ ვითომდა იმერული გამოთქმა ჰქონოდათ და დეკორაციებიც თითქოსდა იმერულ პერსონაჟებს წარმოგვადგინდნენ. სხვაგვარად ვერც წარმოედგინათ, მაშ,

როგორ ეჩვენებათ დავით კლდიაშვილის „შემოდგომის აზნაურების“ ცხოვრება“ (კლდიაშვილი 2000: 49), სამაგიეროდ, რუსთაველის თეატრის დადგმაში (თ. ჩხეიძისა და რ. სტურუას რეჟისორობით) დადგმულ სპექტაკლში, ს. კლდიაშვილის აზრით, „ბრწყინვალედ გაიხსნა ნაწარმოები, მსახიობებს ეცვათ თანამედროვე ტანსაცმელი (არავითარი ჩოხა-ახალუხი და სხვა ვითომდა იმერული აქსესუარები) და უგრძობიროდაც იყვნენ“ (იქვე: 50). თუმცა იმერული კოლორიტი აუცილებელი აქსესუარი იყო თავად მოთხრობისათვის, სადაც ბეკინას, პლატონის, არისტოს, კირილეს სახითაა იმერული და ზოგადი ქართული ხასიათი შესწავლილი ბევრი ლიტერატურათმცოდნის მიერ. ამიტომ, რომ მკვლევარნი იშვიათად თუ ამხვილებენ ყურადღებას იმერულსა თუ იმერეთზე დავით კლდიაშვილის შემოქმედებაში. მაგალითისათვის მოგვყავს ამონარიდი გრიგოლ კვიციანი ნაშრომიდან, რომელშიც იგი ეხება სატირასა და იუმორს დ. კლდიაშვილის მოთხრობებში. მიუხედავად იმისა, რომ დავით კლდიაშვილის სახელი უფრო დაკავშირებულია იმერეთის აზნაურთა ყოფის ამსახველ თხზულებებთან, რასაკვირველია, სრულიად შეუწყნარებელი იქნებოდა მისი მთელი შემოქმედების შემოფარგვა მხოლოდ ამგვარი ინტერესით. დავით კლდიაშვილის თხზულებათა საკმაოდ მნიშვნელოვანი რაოდენობა ეხება გლეხთა ცხოვრების („შერისხვა“, „მრევლში“, „მიქელა“), ხოლო ზოგიერთი კი ქალაქის სურათსაც გვიხატავს („წრფელი გული“, „მშობლის ნუგეში“). ეს გარემოება უკვე თავისთავად მოწმობს, რომ დ. კლდიაშვილის შემოქმედება საკმაოდ მრავალფეროვანია თემატიკურად“ (კვიციანი 1953: 398). აქ ამკარაა, მკვლევარი ყურადღებას ამხვილებს მწერლის დიდ ოსტატობაზე, რომელიც მხოლოდ იმერეთის გაღარიბებული აზნაურების ყოფას არ ასახავს. სამაგიეროდ, მწერალი, თავად იმერეთში დაბადებული გრიგოლ რობაქიძე, საოცარ ესსეს უძღვნის სწორედ იმერულს, იმ საუცხოო კოლორიტულ მანერას, რაც დ. კლდიაშვილმა აიღო თავისი კუთხის ადამიანთა ხასიათებიდან, პეიზაჟებიდან თუ ყოფითი დეტალებიდან, თვითონ გრიგოლ რობაქიძე ლექციებს თურმე რუსულ ენაზე კითხულობდა თავდაპირველად და სწორედ დავით კლდიაშვილის რჩევით შეუცვლია გამოსვლების ენა:

„გრიგოლ რობაქიძეც უმაღვე შეუსრულებს თხოვნას მისი გზებისა და ტალანტის დამფასებელ დავითს, სულ მალე ქართულად წაიკითხავს თავბრუდამხვევ ლექციებს „გველის მჭამელოზე“, „აკაკიზე“ (მარადიული მასპინძელი... 2015: 14).

გრ. რობაქიძე სწორედ დავით კლდიაშვილის იმერული კილოს ერთი სიტყვით იწყებს თავის ესსეს: „უცნოურია“ – ამბობს დავითი რომელიმე ამბავზე (ამ სიტყვას იგი იმერული გამოთქმით ამბობს). შენც უსმენ ამ „უცნოურსა“ (იქვე: 19). აქვე აგრძელებს ავტორი „უცნაურობით რომ დაფასდეს რომელიმე მხარე, პირველ ჯილდოს იმერეთი მიიღებდა უთუოდ“ (იქვე).

ასე მიჰყვება ნაბიჯ-ნაბიჯ დ. კლდიაშვილის მიერ ასახული სამყაროს „გაშიფვრას“: „მართლაც უცნაური“, „ეკალასავით ჩხუბობენ“, „ღორები“, „ნატურალიზმი“, „უდავო შედეგრი“, „მარტო სიცილი?“, „პორტრეტი გაგრძელებული“ – ასე ასათაურებს მწერალი თავისი ესსეს ნაწილებს,

მოჰყავს თეატრალური მაგალითი, რაც მხატვრულად აისახა დ. კლდიაშვილთან, ჩვეული ამბავი. თანახსიათებს მწერალს, თანსიღრმისაკენ იყურება. მოჰყავს ციტატები ტექსტიდან, ხანდახან ასკვნის: „მოდი და იცინე – ასეთი გაჭირვების შემდეგ! მაგრამ სხვა რა გამოსავალია? სიცილი ცოტად მაინც გააქარვებს კუჭის პრეტენზიებს“ (მარადიული მასპინძელი... 2015: 23). „სამანიშვილის დედინაცვალი“ შედეგია, უდავო შედეგია, რასაც ამტკიცებს კიდევ გრ. რობაქიძე. ეს არის დავით კლდიაშვილის იუმორის პირველი შეფასება. რასაც ესეის ავტორი უფრო მეტი ყურადღებით, თანაც ძალზე მარტივად, მხოლოდ ტექსტის მეშვეობით ხსნის. დიდოსტატს დიდოსტატური შეფასება სჭირდება და ეს მოჩანს გრიგოლ რობაქიძის ესსეიდან. აქ არაა როგორც იმერელი კაცის იმერელი მწერლის დახასიათება, ესაა ნიმუში, როგორ უნდა ჩაწვდე მწერლის ნაწარმოებს, მის მანერას, როგორ მოიძიო და მოიშველიო მაგალითები (მაგ., კუსიას ეპიზოდზე „ქამუშაძის გაჭირვებიდან“). დამატებით სერგო კლდიაშვილმაც დაწერა: „ქართული კლასიკური მწერლობა ყოველთვის იყო გამოხატულება ჩვენი ხალხის ცხოვრებისა, მისი სულიერი ცხოვრებისა. მხატვრული მწერლობის უმთავრესი, ერთადერთი მიზანია ადამიანის ჩვენება, ადამიანთა ვნებების ხატვა“ (კლდიაშვილი 2000: 28).

დავით კლდიაშვილის იმერეთი „ფიქრში ნახატი“ სურათია, რომელიც სრულიად საქართველოს რუკაზე გაიშალა ერთ ნიშნად, ერთ სახედ, რასაც საოცარი „სურნელი“ ახლავს, თითქოს „სურნელი“ მშობლიური მიწისა. მარადიულია მისი ბეკინა, სოლომანი, კაროჟნა, მარადიულია სოლომანის ჯორიც, მორჩილების, სათნოების, მიმტევებლობის ბიბლიური ფერი რომ დაადო დიდმა მწერალმა...

ეს ყველაფერი შეიქმნა და დარჩება სამარადჟამოდ მანამ, სანამ ქართული ენა იარსებებს, მანამ, სანამ იმერეთის ფერდობებზე ასკილი არ გადაშენდება“ (ჯოხაძე 2015: 15).

გამოყენებული ლიტერატურა

კიკნაძე 1953: კიკნაძე, გრ., ქართული სატირისა და იუმორის განვითარების ისტორიისათვის. თბილისი, 1953.

კლდიაშვილი 1961: კლდიაშვილი დ., ჩემი ცხოვრების გზაზე, მოთხრობები. თბილისი, 1961.

კლდიაშვილი 2000: კლდიაშვილი ს., უბის წიგნაკი. თბილისი, 2000.

მარადიული მასპინძელი... 2015: მარადიული მასპინძელი დავით კლდიაშვილი. თბილისი, 2015.

ჯოხაძე 2012: ჯოხაძე მ., ჩემი დავით კლდიაშვილი. თბილისი, 2012.